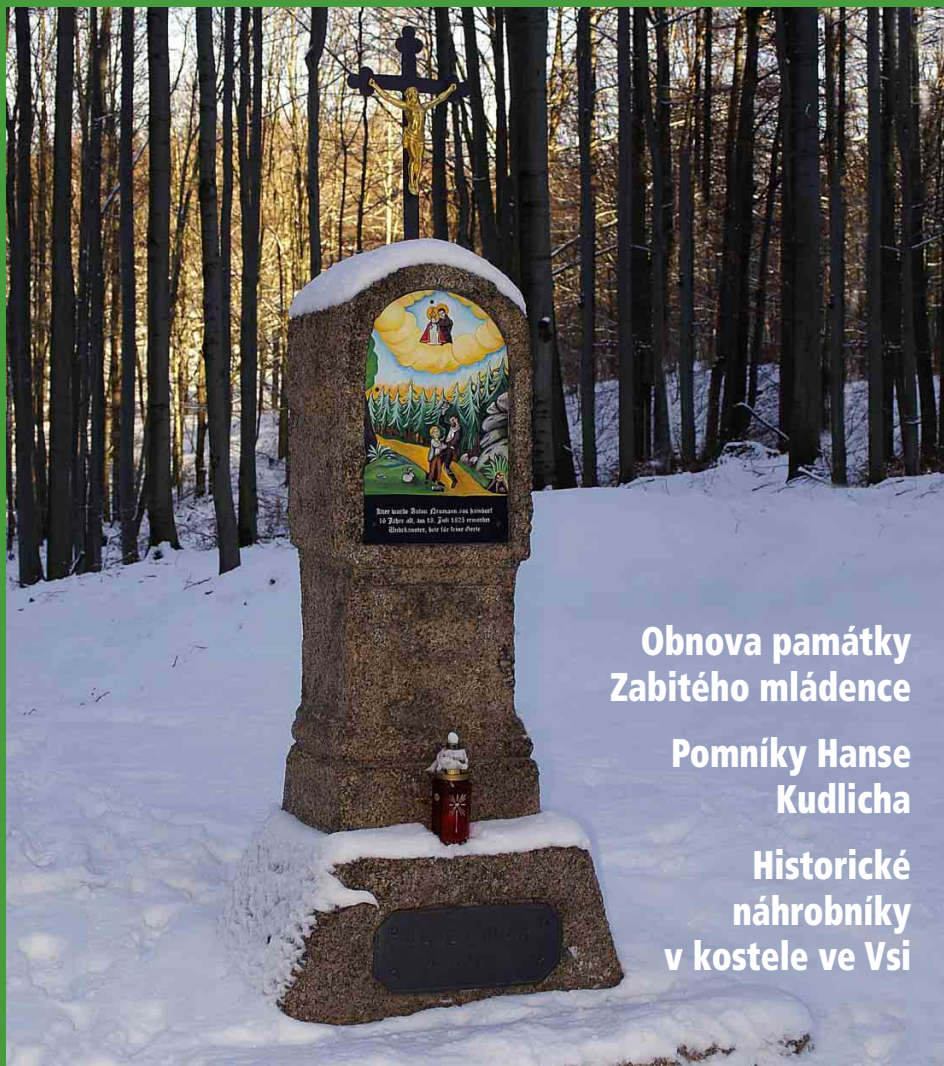




4/2021 (32. ročník)

Patron

čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor



**Obnova památky
Zabitého mládence**

**Pomníky Hanse
Kudliča**

**Historické
náhrobníky
v kostele ve Vsi**



Pomníček Zabitého mládence v roce 2006 – s odcizeným obrázkem, foto Bohumil Horáček



Český text o Zabitém mládenci se při obnově přesunul na samostatnou tabulku, foto Bohumil Horáček

Vážení členové a příznivci Spolku Patron

Do hor po roce přišla zima, a to je čas, kdy se stezky k pomníčkům zklidní a ve sněhových závějích se k nim prodírají jen ti nejměrnější přátelé drobných památek.

Dá se říct, že za sebou znovu máme úspěšný rok. Byl sice stále ještě poznamenán epidemií a omezeními s ní souvisejícími, v horách však život plyne jinak. A tak jsme se během roku 2021 mohli dočkat akcí, směřujících k pomníčkářskému „rodinnému stříbru“: slavnostně byla dokončena oprava kamene Brzda včetně jeho požehnání, nově se zaskvěl Geisslerův pomníček pod Oldřichovským Špičákem. Na podzim jsme pak byli svědky toho, jak se našim přátelům a kolegům ze spolku Frýdlantsko podařilo pod severní svahy Jizerských hor navrátit obnovenou památku Zabitého mládence – jeden z nejhezčích pomníčků, ke kterému se lze v našich horách vydat.

Právě historii i obnově Zabitého mládence věnujeme v tomto čísle větší prostor. Je to první památka, kterou Miloslav Nevrlý v Jizerských horách navštívil a zasloužil se o její opravu. Někde tady se začala cesta znovuobjevování, obnovování a péče o pomníčky, po které náš spolek kráčí dodnes. Vůbec nám nevadí, že tuto památku opravil někdo jiný než my. Naopak – jsme rádi, že s námi pracují i spolupracují další spolky i jednotliví nadšenci, a společně se těšíme z dobrých výsledků. Neutuchající zájem veřejnosti je pak pro nás nejen toho důkazem, ale i odměnou.

Děkujeme vám všem za přízeň i za sebemenší spolupráci a přejeme vám co nejlepší rok 2022.

Výbor Spolku Patron



Cepín na vrcholu Zvonu. V roce 2021 uplynulo 100 let od prvovýstupu (26. 6. 1921). Foto Bohumil Horáček

Titulní strana: Prosincová neděle u obnoveného pomníčku Zabitého mládence, foto Bohumil Horáček

Zabitý mládenec se vrátil

Otokar Simm

Procesí zde mívala zastávku a děti se na ponurém místě tiskly k rodičům. Těm také nebylo do smíchu. Četl jsem několik starých líčení takových poutí: lidé zde bývali vážní, zamlklí a mívali i strach – báli se procházet pustými lesy kolem Hemmrichu, ve kterých se ještě v polovině 19. století zdržovali lupiči, báli se i vlků a divoké zvěře.

Kdo chce navštívit pomníček Zabitého mládence, musí se vydat Starou poutní cestou.

Miloslav Nevrlý, Kniha o Jizerských horách, 1976



Zasnežený křížek na vrcholu pomníčku – listopad 2008, foto Otokar Simm

Během letošního roku tady ne jeden ctitel jizerskohorských lesů a pomníčků překvapeně strnul. Tam, kde téměř dvě stě let stál pomníček U Zabitého mládence, najednou zbyl jen mělký otvor v zemi. „Zabitého mládence někdo ukradl, zbyla po něm jenom díra v zemi, ve které byl sloupek usazen. Jak je to možné? Kam se jen mohl podít?“ Na takové a podobné dotazy jsem během jara a léta odpovídal zděšeným návštěvníkům.

Vše ale bylo mnohem prozaičtější – pomníček byl v březnu s pomocí techniky naložen a odvezen za účelem celkové údržby. Rozhodlo se pro ni *Frýdlantsko, spolek pro kulturu a krajinu*, který se již dvacet let věnuje obnově drobných památek na Frýdlantsku a v Jizerských horách. V polovině listopadu se Zabitý mládenec vrátil v novém hávu na původní místo.

Pomníček dnes už zase označuje místo, kde byl 18. července léta Páně 1825 zamordován patnáctiletý kovářský učeň Anton Neumann, vracející se z učení v Liberci domů do Hejnic. Zbabělý a zvrácený vrah, číhající na bezbrannou oběť, nebyl nikdy dopaden. Nebýt neštěstí, Anton by býval mohl 16. listopadu oslavit své šestnáctiny.

Pouť z Liberce do Hejnic byla dlouhá, pěšky trvala řadu hodin. Za Libercem procházela pastvinami a mezi poli, míjela chudé dědiny, aby v závěru vstoupila do rozlehlých lesů sahajících od Oldřichova až k Raspenavě a Hejnicím. Netřeba zdůrazňovat, že krajina kolem Buschullersdorfu – tak se dříve jmenoval dnešní Oldřichov v Hájích – vypadala v těch dobách zcela jinak, než jakou ji známe dnes. Místo silnice vedla přes Hemmrich (Oldřichovské sedlo) jen hejnická poutní cesta, jejíž kvalita asi nebyla valná. Železniční trať měla vzniknout teprve za půl století, neexistovala ani klikatá Viničná silnička.

Poutní cestu hojně využívali poutníci za hejnickou madonou. Po překročení Oldřichovského sedla scházeli dolů do širokého údolí Holubího potoka. Tam přišli k pomníčku nešťastného mládence, který býval jednou z jejich mnoha zastávek, příležitostí k odpočinku a modlitbě. Osamělé pocestné obklopoval za klidného počasí velebný lesní klid, narušovaný jen šuměním stromů a ptačím zpěvem.

Emil Novák kdesi vypátral, že na prvním obrázku měl být nápis „*Errichtet und renoviert von Josef Meissl, geboren in Haindorf, wohnhaft in Reichenberg, im Jahre 1858*“ (Zřízeno a renovováno Josefem Meisslem, narozeným v Hejnicích, bytem v Liberci, v roce 1858). Tak to napsal Miloslav Nevrlý v knize „*Připomínky zašlých časů*“. Byl-li kříž v roce 1858 renovován, pak zde musel již delší dobu předtím stát...

Že tomu tak pravděpodobně bylo, potvrzují i výsledky bádání Gerharda Kutnara, jenž zjistil v matričních zápisech, že Antonova matka pocházela z rodiny hejnického kováře Gottfrieda Mäussela. Josef Meissl (přesněji nejspíš Mäussel) byl patrně některým z potomků hejnického kováře a mohl se o postavení pomníčku zasloužit.

Miloslav Nevrlý vzpomíná, že se v roce 1957 přistěhoval do Liberce, a jako první jizerskohorský pomníček navštívil právě Zabitého mládence.



Jaromír Lehroch při výměně obrázku. Na místo jej doprovodili Jaroslav Haufer a manželé Stoklasovi. Foto Josef Stoklasa



Pomníček s obnoveným obrázkem, 21. dubna 2012, foto Josef Stoklasa

„Plechovou tabulku s oprýskaným obrázkem a německým nápisem jsem přinesl již na podzim 1960 do libereckého muzea. Tehdejší konzervátor Rudolf Horák obrázek obnovil a pod něj jsem umístil česky psané vyličení dávné vraždy. V roce 1961 jsem obě tabulky vrátil a v březnu vyfotografoval. Nápis ale vydržel jen pět let a pak jej pan Horák musel v muzeu obnovit. Na kámen u Staré poutní cesty jej pak znovu upevnila paní Hausmannová, vdova po hajném z Hemmrichu.“ Právděpodobně se jednalo o první restaurování památky v poválečné době...

O jednu z dalších renovací se v letech 1983–1984 zasloužili manželé Ivan a Radmila Mouchovi. Jimi vytvořený obrázek na místě vydržel – byť s přestávkou mezi roky 2001–2007, kdy byl ukraden a poté zase nečekaně nalezen – až do 21. dubna 2012.

Na podzim 2011 se „patroni“ rozhodli zašlý obrázek nahradit novým. Realizace se iniciativně chopil člen spolku Miroslav Bičíš (†2014) z Varnsdorfu, jenž zajistil namalování repliky; jejím autorem byl Jaromír Lehroch ze stejného města, který ji též připevnil. Předchozí dílo manželů Mouchových si mohou zájemci prohlédnout ve spolkové expozici v Jiřetíně pod Bukovou.

Zub času ale opět pracoval nejen na obrázku, ale i na žulovém pomníčku.

Sobota 20. listopadu 2021 se halila do šedivých mraků, na hřebenech Jizerských hor se převalovaly vlhké závoje mlhy. Nic ale nemohlo odradit novodobé poutníky od toho, aby se ze všech stran scházeli u Zabitého mládence. Přišli a přijeli sem nejen z Frýdlantska, Liberecka a Jizerských hor, ale doslova z celých Čech i saské Horní Lužice. Chystala se zde mimořádná událost – odhalení a požehnání renovované památky. Tu si nenechala ujít ani řada členů Spolku Patron či Andreas Prescher, jenž se dostavil s početnou skupinou pomníčkářů z Großschönau.

Do úpravy místa se pustil spolek Frýdlantsko, který akci uskutečnil díky finanční podpoře Nadace Občanského fóra a dárců z veřejné sbírky Donio.cz. Restaurování granitových částí provedla zkušená restaurátorka Vanesa Trostová; šlo přitom zejména o doplnění a retušování kamene a jeho opakované



Smaltovaná tabulka s českým textem se nyní nachází vedle pomníčku na sloupku, foto Jan Heinzl



Pater Pavel Andrš se tradičně dostavil ve svém mexickém klobouku, foto Petr Bíma

zpevňování. Ujala se též namalování nového obrázku; využila k tomu předchozí nerezovou tabulku, námět i nápis zůstaly zachovány. Kovářské práce byly svěřeny Janu Pramínkovi Moravcovi, jenž rozkoval stávající kříž a zmenšil ho do přiměřenější velikosti, tělo Krista bylo nově pozlaceno.



Po krátkém proslovu pomníček pokropil požehnanou vodou, foto Petr Bíma

Český text, který se na kameni poprvé objevil počátkem 60. let minulého století zásluhou Miloslava Nevrlého, byl nově přesunut na samostatnou dřevěnou stojku s tabulkou ze smaltovaného plechu. Na místě byly také provedeny terénní úpravy včetně přístupové pěšiny. Oprava pomníčku byla vedena snahou přiblížit se co nejvíce původnímu stavu známého z nejstarších dostupných fotografií.

Sobotní trachtace začala ve 14 hodin. Jan Heinzl, hlavní iniciátor akce, spolu s Blaženou Huškovou pomníček odhalili, za což je obecnstvo odměnilo potleskem; paní Hušková přečetla krátký úryvek z Knihy o Jizerských horách. Potom už slovo převzal hejnický farář Pavel Andrš: „*Sešli jsme se, abychom zasvětili Bohu také tato Boží muka, toto zastavení U Zabitého mládence. Prosme ho pokorně, aby požehnal vodu, kterou mám připravenou za sebou, kterou budeme pokropení my i toto zastavení na znamení pokání.*“

Pater pomníček obešel, pokropil ho posvěcenou vodou a místu i lidem požehnal. Tím slavnostní okamžiky vrcholily. Krátkým pěveckým vstupem slavnost ještě doprovodily členky sboru ČVUT pod vedením sbormistra a varhánika Jana Steyera.

K jednomu z nejstarších pomníčků Jizerských hor tentokrát přišlo více než 130 osob všech věkových kategorií. Bez nadsázky se dá tvrdit, že tolik poutníků se tu od dob, kdy tudy putovala procesí za hejnickou madonou, v jednom okamžiku nikdy nesešlo...

Další informace o pomníčku najdete v časopisech Patron č. 5/1995, 3/2007 a 3/2009.



Zájem o odkrytý pomníček byl veliký, foto Petr Bíma

Anton Neumann – zabitý mládenec z Hejnic

Herbert Endler

Mnoho času uplynulo od dob, kdy nebylo radno chodit Jizerskými horami člověku samotnému, bezbrannému. Kromě lidí dobrých se tam pohybovali i lidé zlí, kteří do hor a jizerských lesů vycházeli se zcela jiným úmyslem, než tenkrát kovářský učeň Anton Neumann z Hejnic mohl tušit.

Narodil se 16. listopadu roku 1809 ve starobylé kovárně svého dědečka, Gottfrieda Müssela, v Hejnicích č. p. 134, kde rovněž vyrůstal a trávil všechn svůj volný čas. Donekonečna pozoroval dědečka, jak vyměňuje koním podkovy, jak si dokáže poradit s koňmi, aby klidně postáli, a děda – ten byl na svého vnuka jaksepatří hrdý. Nebylo proto žádným tajemstvím, že nej-



Patrně nejstarší vyobrazení pomníčku Zabitého mládence známe z ročenky německého horského spolku z roku 1925. Je zajímavé, že zločinec na zobrazení vraždy útočí na chlapce zleva, kdežto později byl motiv namalován opačně. Kdy k této změně došlo, není dosud známo. Reprofoto Bohumil Horáček

větším přáním kovářského mistra z Hejnic bylo předat jednou všechno, co se kdy naučil, právě svému vnukovi. Anton se tak postupně jakoby sám od sebe a nenásilně připravoval na své budoucí povolání. Tenkrát, ve šťastných dnech mládí, ještě nikdo nemohl tušit, jaké nitky osud tomuto chlapci spřádá.

V roce 1824 Anton nastoupil do učení v dílně svého dědečka. Když ten náhle zemřel, byl nucen nastoupit do nejbližší známé kovářské dílny, kterou našel až na Šibeničním vrchu v Liberci. Odtud se vracival domů vždy na sobotu a neděli. Nikdo asi již nezjistí, co jej přivedlo k rozhodnutí navštívit své rodiče výjimečně i v pondělí 18. července 1825. Tenkrát chlapec po práci kráčel přes hory směrem na Mníšek a dále na Oldřichov v Hájích. Již se trochu šerilo, když došel do Oldřichovského sedla – Hemmrichu, a vydal se rychlejší chůzí Starou poutní cestou do Hejnic.

Jak by jen mohl tušit, že se stranou od cesty, v místě, kterým musel projít, skrývá smrt. Smrt v podobě zlého



Jeden z nejromantičtějších obrázků pochází z roku 1928. Alespoň takto jej datoval Emil Novák. Modlí se děti tají dech a upřeně hledí na obrázek s dávnou vraždou. Scénu obklopují rozsáhlé bučiny pod Oldřichovským sedlem. Pozorný badatel si povšimne bílých izolátorů v pozadí – prozrazují telegrafní sloup u železniční dráhy, a tedy i blízkou přítomnost civilizace. Archiv Emila Nováka

člověka, který jej nechal přejít, aby mu pak zezadu přehodil kolem krku provaz se smyčkou. Kovářský učeň Anton Neumann, přestože byl nejprve překvapen nenadálým útokem, se začal přirozeně bránit. Byl mladý, mrštný, a proto vrah sebral u cesty ležící kámen, kterým několikrát udeřil chlapce do temene hlavy. S roztráštěnou hlavou se Anton Neumann zhroutil k zemi. Vrah svoji oběť odtáhl na okraj cesty a prohledal její kapsy. Našel jen několik

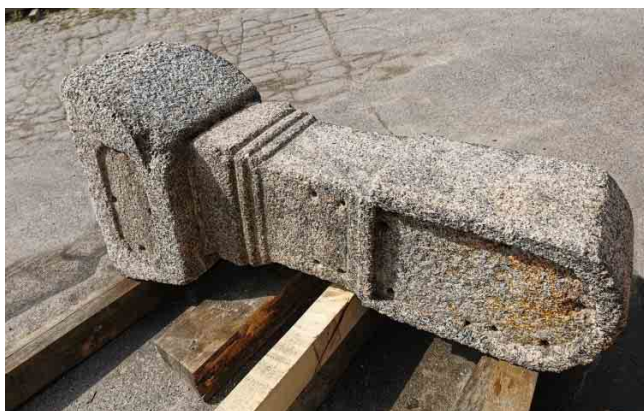
krejcarů, které chlapec dostal na cestu od svého mistra. S těmi pak zmizel, aby nebyl nikdy dopaden.

Na druhý den tělo zavražděného Antona Neumanna našly děti z Raspenavy, které se sem vydaly sbírat maliny. Chlapcovo tělo bylo převezeno do jeho rodiště, kde se ve čtvrtek 21. července 1825 na starém hejnickém hřbitově konal pohřeb. Skončil jeden mladý život, nebylo naplněno přání dobrých lidí.

Jeho pomník stojí dodnes na okraji Staré poutní cesty a připomíná onu tragickou událost. Zachoval se i jeho vžitý název „U Zabitého mládence“. Tady – kousek od místa, kde Starou poutní cestu dnes křížuje železniční trať a kudy v minulosti prošly desítky tisíců poutníků do Hejnic, je stále ono



Obrázek manželů Mouchových byl při obnově v roce 2012 sejmut a umístěn do stálé expozice Spolku Patron, která se nachází ve Vile Schowanek v Jiřetíně pod Bukovou. Občas se objeví informace, že jedna z verzí obrázku je umístěna i v expozici Stará tvář Jizerských hor v muzeu na Jizerce. Jde však o omyl – na Jizerce je vystavena jen maketa namalovaná na papíře. Foto Bohumil Horáček



Pomníček Zabitého mládence v nezvyklé poloze v restaurátorské dílně během obnovy v roce 2021. Své místo v lesích pod Hemmrichem opustil poprvé po téměř 200 letech. Není známa žádná další obnova, při které by byl odvezen ze svého stanoviště. Při té letošní musel asistovat i traktor. Foto Jan Heinzl



Ivan Moucha 9. září 2007 připravuje těleso pomníčku k opětovné instalaci obrázku poté, co byl nečekaně nalezen. Za záhadných okolností zmizel v roce 2001, aby se za ještě záhadnějších okolností našel při rekonstrukci na půdě jednoho libereckého domu. Spolek Patron tehdy neváhal, a hned jak to bylo možné, obrázek vrátil na své místo. Foto Herbert Endler

			Leopoldo L. Hernandez Hoffmann y Canal, Ambr. Josefina L. Comandante Hermana Cooperativa.			
5.	6.	119	Constante José Manuel Ramírez Zambrano, Rivet Leopoldo L. Comandante Hermana Cooperativa	1-	1-1/2	Don Nicolás
17.	30.	90	Manuel Fernández Zambrano Leopoldo L. Comandante Hermana Cooperativa.	1-	1-1/2	Don Nicolás
18.	21.	134	Manuel José Manuel Zambrano Fernández, Rivet Leopoldo L. Comandante Hermana Cooperativa.	1-	1-1/2	Comandante
27.	30.	144	Manuel José Manuel Zambrano Fernández, Rivet Leopoldo L. Comandante Hermana Cooperativa.	1-	1-1/2	Don Nicolás
28.	30.	145	Manuel José Manuel Zambrano Fernández, Rivet Leopoldo L. Comandante Hermana Cooperativa.	1-	1-1/2	Don Nicolás

Záznam o úmrtí Antona Neumanna v hejnické matrice z roku 1825. Badatelé si lámou hlavu, proč šel chlapec do Hejnic v pondělí 18. července, když běžně chodil o víkend. Zapsané datum však může označovat den nálezu, k vraždě mohlo dojít o den či dva dříve, tedy v sobotu nebo v neděli. Důkazy pro definitivní potvrzení této hypotézy dosud nejsou. Archiv Emila Nováka



Miloslav Nevrlý se možná právě zde rozhodl začít s amatérskými opravami zapomenutých pomníčků v horách. Tuto fotografii pořídil 11. března 1961, v den, kdy na pomníček umístil obnovený obrázek a doplňkovou tabulku s českým nápisem. Stejného roku na začátku zimy vyfotografovali památku manželé Hausmannovi z Hemmrichu. Snímek je součástí unikátní kolekce jejich alb z Jizerských hor. Foto Miloslav Nevrlý



Emil Novák zachycený u Zabitého mládence ve středu 2. července 1986. Na pomníčku byl tehdy umístěn obrázek, který o dva roky dříve namalovali a připevnili manželé Ivan a Radmila Mouchovi. Archiv Emila Nováka

místo, kde muži snímali své klobouky, ženy si cípem šátku otíraly oči a děti se podvědomě tiskly ke svým rodičům a naslouchaly vyprávění o zabitém mládenci.

Ponechme poutníky odříkat jejich modlitbu, a pokud sami někdy půjdete kolem, vzpomeňte si na Antona Neumanna. Měl své sny a přání tak jako každý z nás, ale nestihl je za těch 15 let, 8 měsíců a 2 dny svého života naplnit.

Poznámka redakce

Uvedený text Herberta Endlera vyšel v časopise Patron již v roce 2007. Protože nešťastnou událost v lesích pod Hemmrichem popisuje velmi výstižně a poutavě, rozhodli jsme se jej publikovat znovu a pouze s minimálními úpravami.

O tom, co se v souvislosti s pomníčkem dělo od roku 2007, se podařilo vybádat některé méně známé či zapomenuté informace. Jelikož jsme na stejné téma nechtěli psát další článek, vyprávíme o nich formou rozsáhlejších popisů u fotografií, které jsme vybrali jako doprovod tohoto článku.



*Autorkou současného obrázku je restaurátorka Vanesa Trostová. Do spodní části výjevu, zachycujícího krutou vraždu, zapracovala na přání svého synka několik lesních živočichů. Hrůznost výjevu se tak trochu zmiřuje, a „pomníčkaři“ mohou mít i nový cíl – spočítat všechna zobrazená zvířátka.
Foto Bohumil Horáček*

Výroční členská schůze Spolku Patron

Výbor Spolku Patron

Po necelém půlroce zveme všechny členy znovu na výroční členskou schůzi. Ta podzimní byla náhradou za řádné členské schůze pro roky 2019 a 2020, které musely být kvůli pandemii koronaviru odloženy. Nyní je potřeba se společně sejít znovu, zhodnotit a řádně uzavřít rok 2021.

Výbor Spolku Patron tedy zve všechny své členy na výroční členskou schůzi, která se bude konat v sobotu 19. března 2022 od 9.30 v **environmentálním centru Sylvatica** v Jiřetíně pod Bukovou. Centrum se nachází 100 metrů od železniční zastávky Jiřetín pod Bukovou a 200 metrů od Vily Schowanek, kde jsme se scházeli doposud.

V oficiální části členské schůze bude na programu přednesení zprávy o činnosti Spolku Patron v roce 2021, zprávy o členské základně, hospodaření, revizní zprávy a návrh plánu činnosti pro rok 2022.

Členská schůze pak bude pokračovat neformální částí, ve které bude možné prezentovat příspěvky jednotlivých členů. Pro účastníky schůze bude připraveno tradiční občerstvení.

Podrobný program schůze bude zveřejněn na webových stránkách Spolku Patron 14 dnů před jejím konáním.

Pozor – konání členské schůze stále může být ovlivněno vývojem epidemiologické situace. Sledujte proto pozorně spolkový web a emailovou komunikaci.



Výroční členská schůze Spolku Patron, která proběhla 16. října 2020

Setkání v Českém světě

Redakce

V podvečer 25. listopadu se uskutečnilo v rychtě skanzenu Český svět v Dolní Řasnici již 5. setkání zástupců okrašlovacích spolků pečujících o poklady Frýdlantska. Spolek Patron je též pravidelně zván a zúčastňuje se. Svolavatelkou byla opět Jitka Doubnerová za Místní akční skupinu Frýdlantsko. Smyslem těchto setkání je výměna zkušeností, představení činnosti různých zájmových skupin, výsledků jejich práce, ale i potíží, se kterými se tito nadšenci setkávají.

Akce se koná pokaždé v jiném místě. Letošním hostitelem byl majitel soukromého skanzenu Milan Maršálek. Na úvod účastníky provedl všemi objekty skanzenu a zajímavě popyprávěl, jak a odkud se sem dostaly. Součástí areálu je i známá kovárna Andrease Stelziga, vůdčí osobnosti selských povstání konce 17. století. Do světa literatury kováře uvedl Václav Kaplický v románu Železná koruna.

Za Spolek Patron se tentokrát zúčastnili Zdeněk Buriánek a Ota Simm. Pochlubili se obnovou kamene Brzda či Geisslerovy památky, představili též náš časopis, který vychází již 32 let. Patron je spolkem, který se údržbou drobných památek v regionu zabývá nejdéle.



V bývalém kretschamu – sídle rychtáře, setkání proběhlo, foto Milan Maršálek

Návrat křížku na frýdlantský Větrov

Marie Matušková a Ruda Makel

Není to jediný větrovský křížek. Pomníčky poutních cest do Hejnic, zastavení pro připomenutí šťastné či nešťastné příhody, památka výjimečné situace...

Pozorné oko lesníka Ladislava Trakala zaznamenalo při cestách k rybníčku Luboše Hrona souvislosti. Dvě vzrostlé, rozložitě, více než stoleté lípy s dosazeným starým kaštanem tvoří vhodné místo k zastavení. A skutečně, byly tu nalezeny základy podstavce pomníčku.

Ladislav Trakal měl již své zkušenosti. Ve spolupráci s kamarádem Edou Svobodou se postarali o památku lesníka Huba, zavražděného na konci války ve „spálené hájovně“, uctili pomníčkem lesního dělníka Součka, který zahynul – jako tolik

dalších svázečů dříví – pod svým nákladem. Také v místě tragické smrti brigádníka Dulovce z Oravy, který zahynul při vyprošťování pily z kmene stromu, se postarali o křížek. Boží muka v lokalitě „Nad doktorem“ a pomníček hajného Kohouta, který sám proti sobě obrátil zbraň. Jistě se najdou další zásahy všímavého lesníka, který s lesem a vším, co k němu patří, srostl na celý život. Ještě před válkou pracoval v lesním úseku Ferdinandov, po návratu působil až do své penze v lesním úseku Zátíší.



Ladislav Trakal (vlevo) a Eduard Svoboda u vzkříšeného křížku

Ale zpátky ke křížku: Ladislav Trakal s precizností sobě vlastní propátral dosažitelné údaje. Věk lip odhaduje na 130–140 let. Místo se nachází v Horním Větrově asi 200 metrů od překřížení Královy cesty s dnes již zaniklou cestou od Dětrichova na Hág. Na mapě císařských otisků parcel z roku 1843 křížek zaznamenaný není, objevuje se až na staré mapě z 19. století, kde je zachycena i stará zaniklá cesta. Víc zatím nevíme. Lze předpokládat, že kříž, stejně jako celá řada dalších, zanikl v 50. letech minulého století.

Co tedy bylo k dispozici? Rozpadlý základ pomníčku alespoň přesně určil umístění. O vrchní části pomníčku, do které býval zabudován kříž, věděl pan Hron, který dal k dispozici i hromadu kamení, ze které byly vybrány další části. Ze zdánlivě nesoudržných dílů se podařilo dát kamennou část dohromady. Kříž slétl jako z filmu *Skřivánci na niti* – tatínek traktoristy Dana Sedláčka, který s mechanickou rukou zásadně pomohl při instalaci pomníku, dal tip na sběrnou surovin ve Frýdlantě, kde dřív pracoval. Kovový kříž upravil, očistil a nabarvil pan Trakal.

Vzpěru nejprve na míru z drátu ohnul Eda Svoboda a následně ji vyrobil z kovu. Rovněž bylo třeba navrtat jednotlivé části kamenů, aby je bylo možné spojit. Ruda Makel nabídl již dříve jiný kříž, ten však byl pokládán za příliš cenný a tudíž lákavý pro zloděje, kteří v nejbližším okolí již zařídili. Ale kovošrot nabídl dobré řešení. Na instalaci pomníčku jsme se jeli podívat. Díky citlivému zacházení a ovládnutí mechanické ruky, řízené Danem Sedláčkem, se díl s křížem, zahaleným červeným přehozem, vznášel ve vzduchu, posunován na správné místo oběma muži.

Povedlo se. Ještě pár pohybů, úprava špachtlí a látka jde dolů. Větrov zásluhou několika osob, které zaslouží obdiv a poděkování, má nové místo k zastavení a zamyšlení. Na místě jsme se shodli v názoru, že různorodé kamenné prvky není třeba sjednocovat a rány opravovat; i to je kus historie křížku, byť novodobé.



Při sestavování pomníčku pomohla těžká technika

Hans Kudlich – osvoboditel sedláků

Otokar Simm

V první polovině dvacátých let minulého století se na mnoha místech německojazyčného pohraničí začaly objevovat nové pomníky Hanse Kudliche. Řada jich byla zřízena již dříve, některé již za Kudlichova života, avšak po roce 1923 se jejich počet významně rozrostl.

Mnohé z nich vznikly v souvislosti s plněním *paragrafu 26 zákona č. 50/1923, na ochranu republiky*, který nařizoval odstranění pomníků a památek „*zřízených některému členu rodin panovavších v Rakousku, Uhersku nebo Rakousko-Uhersku*“. Na jejich místech a základech byly Kudlichovi nejednou odhalovány. Zpravidla měly podobu bust nebo také pluhů umístěných na podstavcích, ty skromnější představovaly pouhé pamětní desky či plakety.

Také v podhůří Jizerských hor jich několik vzniklo, leč do současnosti se dochovaly pouhé dva, a to ve Frýdlantském výběžku. Jeden najdeme v Dolní Řasnici, druhý v nedaleké Bulovce.

Další pomník Hanse Kudliche stával před někdejší školou v Ludvíkově pod Smrkem. Byl nejdřív odhalen k 60. výročí panování císaře Františka Josefa I. a po zrušení prvotního určení byl 31. května 1925 přeměněn na památku osvoboditele sedláků. V současnosti bychom ho zde ale hledali marně. V Bílém Kostele byl 2. června 1923 odstraněn reliéf císaře Josefa II., který byl později nahrazen deskou Hanse Kudliche. Ani tuto památku už zde dneska nenajdeme.

Další dva Kudlichova pomníky měly údajně stát v Liberci a ve Vratislavicích; není o nich ale nic bližšího známé a věrohodnost této informace se nepodařilo ověřit.



Hans Kudlich – osvoboditel sedláků. Plaketa od karlovarského sochaře Hugo Uhera, Dolní Řasnice

Kdo byl Hans Kudlich, a proč se mu stavěly památníky? Jakým způsobem se zasloužil o „svobodu sedláků“?

Narodil se 25. října 1823 v obci Úvalno (německy zvané Lobenstein) neda-leko slezského Krnova. V rodině bohatšího, avšak robotou povinnovaného rolníka byl nejmladším synem z jedenácti dětí. Po absolvování opavského gymnázia v letech 1835–1840 odešel Kudlich se svolením vrchnosti studovat do Vídně, nejprve filozofii, později práva; studia ale nedokončil.

Ve Vídni se aktivně zapojil do revolučních událostí roku 1848 a již během březnového vídeňského povstání byl zraněn bajonetem. Aby si vyléčil své zranění, vrátil se z Vídně domů. V té době můžeme hledat i počátky jeho politické kariéry. Ještě mu nebylo ani 25 let, když byl zvolen za volební obvod Horní Benešov (okres Bruntál) do ústavodárného říšského sněmu zasedajícího ve Vídni.

Neklidné politické situace roku 1848, kdy byl rakouský císař Ferdinand I. Dobrotivý (korunován jako český a uherský král Ferdinand V.) donucen k řadě ústupků, dokázal Kudlich využít: 24. července předložil – coby nejmladší poslanec říšského sněmu – návrh na zrušení poddanského poměru v Rakousku. Kudlichem formulovaný požadavek byl 7. září 1848 přijat a krátce nato byl zákon rušící robotu či odvádění desátků podepsán císařem Ferdinandem I.

V neděli 24. září 1848 prošel Vídní pochodňový průvod sel-ského lidu, čítající na třicet tisíc vděčných sedláků ze široka daleka, oslavujících Kudli-cha jako „osvobododi-tele sedláků“. Ačkoliv



Hans Kudlich, litografie Eduarda Kaisera, rok 1848, Wikipedie

Kudlich jistě nebyl jediný, kdo se o zrušení roboty zasloužil, odnesl si slávu a popularitu s tím spojenou.

Kudlichovo radikální smýšlení se projevalo i během tak zvané třetí vídeňské revoluce v říjnu 1848, která přerostla v násilí. Potlačilo ji vojsko, jednání říšského sněmu muselo být z bezpečnostních důvodů přemístěno z Vídně do Kroměříže.

Po nástupu Františka Josefa I. na rakouský trůn (v prosinci 1848) byl Kroměřížský sněm rozpuštěn a Kudlich byl nucen opustit Rakousko. Nejprve odešel za svým bratrem Josefem Hermannem do Frankfurtu nad Mohanem, avšak následně musel zmizet i odtud. Tentokrát uprchl do Švýcarska, kde roku 1853 úspěšně zakončil studium medicíny a byl promován na lékaře; v březnu téhož roku se zde oženil s Luisou Vogtovou. Pro studium lékařství se rozhodl pod vlivem svého budoucího tchána.

Avšak ani ve Švýcarsku nebyl vítaným hostem a údajně na nátlak Rakouska byl ze země vyhoštěn. Domů do Slezska se ovšem vrátit nemohl, jelikož byl v březnu 1852 ve Vídni v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti za pobuřování. Stejný rozsudek nad ním byl vynesen již o rok dříve i v Bavorsku. S manželkou se proto rozhodli v dubnu 1854 odcestovat do USA, kde se usadili ve městě Hoboken, v těsném sousedství New Yorku. Kudlich si zde založil živnost praktického lékaře.

O dění v bývalé vlasti se ale nepřestal zajímat ani za velikou louží. Po svém amnestování v roce 1867 pak opakovaně Moravu a Čechy navštívil. Poprvé se

do Evropy vrátil v sedmdesátých letech 19. století; to se už – po rakousko-uherském vyrovnání v roce 1867 – vracel do Rakouska-Uherska. Znovu pak přicestoval v roce 1888. Zdejšími Němci byl všude nadšeně vítán a oslavován jako osvoboditel sedláků. U příležitosti jeho návštěv mu stavěli pomníky, pojmenovávali po něm ulice. Je známo, že se během pobytu v Karlových Varech zúčastnil například odhalování pomníků na Teplicku či Žatecku. Kudlichovy návštěvy byly, bohužel, často využívány k nacionalistickým projevům různých řečníků, což Češi pochopitelně nesli nelibě. České noviny mu proto nezůstávaly nic dlužné.



U vchodu k rodnému domu v Úvalnu najdeme pamětní desku

Jak bylo zmíněno v úvodu, pod Jizerskými horami se do dnešní doby dochovaly dva Kudlichovy pomníky. Ten v Dolní Řasnici, tehdy Rückerdsdorfu, byl postaven v roce 1908 při příležitosti šedesátiletého jubilea vlády císaře Františka Josefa I. Jeho proměna na Kudlichův se uskutečnila 27. července 1924 a kupodivu přečkal bez vážnější újmy všechny pohnuté časy. Zachována zůstala cenná plaketa s Kudlichovým portrétem i většina kovových písmen. Medailon je dílem významného karlovarského sochaře Hugo Uhera (1882–1945), autora celé řady pomníků. V roce 2007 byl památník z iniciativy bývalých občanů Řasnice, krajanského sdružení *Heimatkreisverband Friedland e. V.* a obce Dolní Řasnice renovován. O odbornou obnovu se postaral restaurátor Jan Strnad z Jablonce nad Nisou.

Poněkud pohnutější je osud pomníku v Bulovce. Byl rovněž nejdřív odhalen k jubileu vlády císaře Františka Josefa I. a až následně byl 9. června 1924 věnován osvoboditeli sedláků. Po roce 1945 byl přeměněn na památník obětí druhé světové války. V roce 2006 iniciovali bývalí němečtí obyvatelé Bulovky a krajanské sdružení *Heimatkreisverband Friedland e. V.* obnovu památky Hanse Kudlicha. Také zde se o ni zasloužil restaurátor Jan Strnad. Jako matrice medailonu posloužila Uhrova plaketa z Dolní Řasnice. Proto jsou obě shodné.

Že by osvoboditel sedláků někdy navštívil Frýdlantsko, o tom není nic známo.



Na památku osvoboditele sedláků – tabulka u pomníku v Dolní Řasnici informuje o obnově v roce 2007



Pomník v Bulovce byl obnoven v roce 2006



O rodinnou hrobku na hřbitově v Úvalnu je pečováno

Úvalno (Lobenstein), Kudlichovo rodiště, je malebnou obcí rozprostírající se jižně od Krnova, na východním úpatí Nížkého Jeseníku. Svého významného rodáka si tady dnes opět považují – na místním hřbitově najdeme udržovaný rodinný hrob, jeho rodný dům č. p. 121 označuje pamětní deska.

Unikátním „pomníkem“ se ale stala Kudlichova rozhledna na 396 m vysokém vrchu Strážišť. Byla postavena v roce 1913 k devadesátinám věhlasného rodáka. V soutěži uspěl se svým návrhem rakouský architekt Oskar Felgel. Základní kámen byl položen 21. září 1912 a slavnostní otevření rozhledny se konalo přesně rok nato za přítomnosti osmi tisíc návštěvníků. Oslavence zastoupil jeho syn, jenž do Lobensteinu přicestoval z USA.



Kudlichova rozhledna byla po 87 letech obnovena a v roce 2000 znovu otevřena veřejnosti

O čtyři roky později, 11. listopadu 1917, Dr. Hans Kudlich v Hobokenu zemřel. Po jeho smrti bylo rozhodnuto, že vstupní prostor rozhledny bude přeměněn na pietní mauzoleum. V roce 1925 bylo vše připraveno a 11. října byl v mauzoleu uložen do jedné velké urny společně popel manželů Kudlichových. S tím souviselo vybudování nového vchodu do věže v prvním patře, k němuž se do dnes stoupá po venkovním schodišti.

Poválečná výměna obyvatelstva a neúcta k dílu německých předchůdců nepřinesla rozhledně nic dobrého. Došlo k jejímu chátrání a devastaci, značné škody způsobovalo zatékání dešťových srážek a mraz, na špatném stavu se podepsali i vandaloři. Ve druhé polovině osmdesátých let byla věž z bezpečnostních důvodů uzavřena a uvažovalo se o jejím zbourání. Velká urna, zhotovená ze supíkovického mramoru, byla pro jistotu přemístěna na rodinný hrob, kde byla alespoň částečně chráněna před ničiteli.

Záchrana rozhledny přišla v hodině dvanácté se změnou poměrů po roce 1989. Velkou měrou se o ni zasloužil Walter Kudlich z bavorského Burghausenu, jeden z Hansových potomků. S řadou institucí i jednotlivců v Německu, Rakousku i Česku se podařilo shromáždit obnos potřebný na záchranu a 1. října roku 2000 mohla být rozhledna znovu otevřena. Její současný stav je velmi blízký tomu z roku 1925.

Monumentální dvaadvacetimetrová věž se stala krajinnou dominantou a snad proto ji najdeme i ve znaku obce Úvalno, schváleném v roce 1998. Kromě nepřístupného pietního prostoru v přízemí rozhledny se ve vstupní místnosti nachází malá expozice věnovaná slavnému rodákovi. Rozhledna je zapsána v seznamu kulturních památek a je vyhledávanou atrakcí návštěvníků Krnovska.



Obnovena byla i pamětní deska nad vchodem do mauzolea. Do něj lze nahlédnout jen přes zavřenou mříž



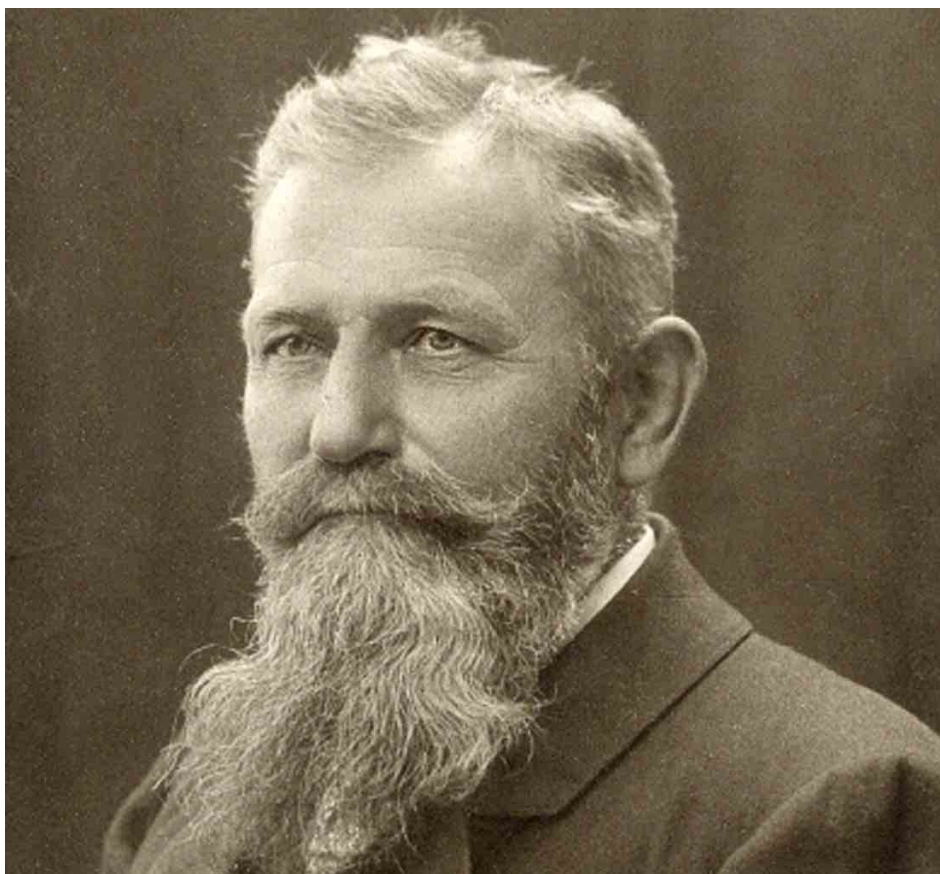
V mauzoleu se nachází společná urna manželů Hanse a Luisy Kudlichových

Ačkoliv roboty a poddanství bylo zbaveno na 14 milionů sedláků všech národů habsburského mocnářství, ne všichni lidé spatřovali v Kudlichovi „svého“ hrdinu a osvoboditele. Těžko bychom na příklad hledali Kudlichovy památky v českém vnitrozemí. Příčinou toho byl Kudlichův vyhraněný německý nacionalismus a odměřený postoj ke slovanským národům. V Ottově naučném slovníku se můžeme dočíst,

že Kudlich „byl horlivým apoštolem německo-nacionálního hnutí a vyzýval „utlačované“ Němce k rozhodnému odporu proti slovanskému systému...“.



Kudlichova rozhledna se dostala v roce 1998 do obecního znaku a je zapsána v seznamu kulturních památek



Hans Kudlich kolem roku 1880, jako zralý muž na snímku z rodinného archivu, Wikipedie

Šlechtické náhrobky v kostele sv. Vavřince ve Vsi

Bohumil Horáček

Jediný spolkový výlet, který se nám v právě uplynulém roce podařilo uskutečnit, byla výprava ke kostelu sv. Vavřince ve Vsi na samé severní výspě Frýdlatska. O vydařené akci v horkém letním dni jsme v našem časopise již psali. Zavítejme však do Vsi ještě jednou a zaměříme se na historii a krásu renesančních náhrobků zdejších šlechticů, které jsou při kostele uchovány. Právě ty nás z hlediska zájmu o drobné památky upoutaly nejvíce.

Dávny kronikář v nejstarší nám známé listině z roku 1306 zapsal název osady v latinské podobě Pratum. Přeloženo do češtiny to znamená Louka. Jistě tehdy netušil, že nesprávným překladem německého názvu Wiese, se osada bude nakonec jmenovat Ves. Původní osídlení zde bylo nepochybně slovan-ské a svůj název místo dostalo podle rozlehlé luční nivy, lemující meandry řeky Smědé, která v těchto místech definitivně opouští území Čech.

V onom nejstarším zápisu je zmíněn *Petrus de Prato* jako lenní šlechtic z řádu rytířů ze Vsi. Stejný muž je v roce 1319 uveden již v německé podobě – *Peter von der Wysen* – a znovu pak v urbáři hornolužického kláštera Marienstern (hornolužickosrbsky Marijina Hvězda) v roce 1369 se o něm píše jako *vonn der Wese*. Německý název Wiese si osada podržela až do posled-



Osada Ves (Wiese) na pohlednici, odeslané na počátku 20. století. Archiv obce Černousy

ního dne roku 1946. Od následujícího rána už její obyvatelé bydleli ve Vsi.

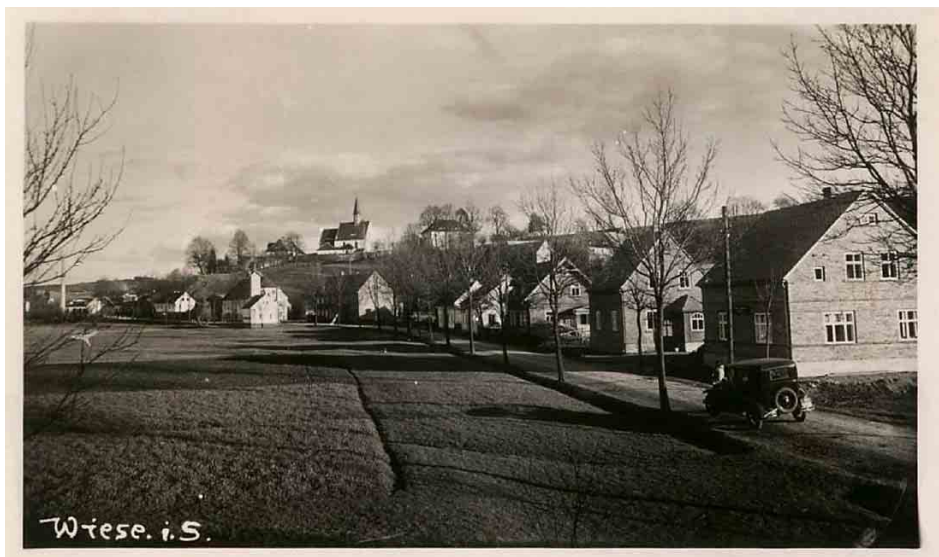
Kostel sv. Vavřince stojí na nevysokém návrší. Písemné prameny o jeho středověké podobě chybí, podle historiků lze usuzovat na velmi starý původ stavby. Veská farnost náležela dlouho k míšeňské diecézi, teprve od roku 1581 byla formálně součástí pražské arcidiecéze, dnes je samozřejmě součástí diecéze litoměřické. Patronát sv. Vavřince nacházíme poprvé doložený až po třicetileté válce v roce 1665.

Kostel je nejen nejsevernější sakrální stavbou Frýdlantska, ale i cennou ukázkou venkovské církevní architektury v téměř nepozměněné středověké dispozici. Odpradávná jej obklopovala fara – ta dnešní je barokní, a hřbitov. Pohřbívalo se nejen na něm, ale i v kryptě kostela. Právě v ní nacházeli místo svého odpočinku členové venkovských lenních šlechtických rodů, jejichž náhrobky se nám dochovaly dodnes a jsou jedny z nejcennějších artefaktů, které lze při kostele sv. Vavřince spatřit.

Lenní šlechta se na zdejším statku střídala už od raného středověku. Většinou se jednalo o drobné šlechtice, kteří byli vazaly majitelů frýdlantského panství. Ti zase byli leníky krále. Renta byla pro feudály velkým zdrojem bohatství. Přesto se jim někdy jevilo jako výhodnější zachovat se podobně jako panovník a část svých držav dále propůjčit. Královský vazal se tak stal zároveň lenním pánem svého vazala. Také on na něm požadoval „radu a pomoc“. Do lenního poměru k mocným a bohatým šlechticům vstupovala především drobná šlechta – rytíři a zemani. Právě to je případ držitelů Vsi, kterých se na zdejších državách vystřídalo hned několik rodů.



Kostel sv. Vavřince ve Vsi, pohled od jihu.



Fotografie Vsi s kostelem na návrší byla pořízena v době, kdy osada náležela k Německé říši. Archiv obce Čermoušy



Náhrobky Bernarda von Miltitz a Wilricha II. von Hoberg najdeme v přístavku na severní straně kostela

Až do 15. století zde vládli rytíři ze Vsi (von der Wiese), které v 16. století střídají páni z Hobergu. Avšak teprve 17. století přineslo největší slávu a bohatství. V letech 1614–1616 byl majitelem zdejšího statku Ernst von Borau, redernovský hejtmán zavidovského a frýdlantského panství. Od jeho dědiců koupil Ves Friedrich von Uechtritz, který byl hejtmánem na grabštejnském panství a na Vsi panoval až do své smrti v roce 1661. Renesanční náhrobky obou mužů se dochovaly dodnes.



Náhrobník Ernsta von Borau, ozdobený erby osmi dalších šlechtických rodů.



Střední část bohatě zdobeného náhrobíku Friedricha von Uechtriz

Od Friedrichových dědiců koupili Ves v roce 1665 Gallasové, kteří zde i prostřednictvím svých následovníků Clam-Gallasů vládli až do vzniku Československé republiky, kdy zdejší statek získal vládní rada Vojtěch Hlaváč. Gallasové však již nebyli lenní šlechtou, ostatně nástup novověku odsunul tento způsob rozdělení majetku a moci do historie.

Vraťme se ale zpět ke kostelu sv. Vavřince a ke starým šlechtickým náhrobkům: najdeme jich zde několik. Byly umístěny na vnější straně kostelní zdi a roku 1999 byly ty nejcennější z důvodu ochrany před povětrnostními vlivy přeneseny do interiéru kostela. První čtyři objevíme v přístavku naproti sakristii na severní straně kostela (viz barevné foto na str. 35). Jsou to náhrobky Bernarda von Miltitz († před 1601), Wilricha II. von Hoberg (datum úmrtí nečitelné), Dorothey von Hoberg († 30. 4. 1591) a Marie von Tschernhausen († 26. 8. 1558). Pětici doplňuje náhrobek Veroniky von Gersdorf († 1621).

Ta nejhodnotnější funerální díla jsou umístěna na jižní straně presbytáře. Hned vedle oltáře se vpravo nachází epitaf Ernsta von Borau. Ten zemřel poměrně mlád ve věku 45 let a sochař jej zvěčnil jako rytíře v plné zbroji, obklopeného osmi erby příbuzenských rodů. Náhrobek sem byl přemístěn již v roce 1938, v době, kdy byla zkoumána kostelní krypta.



Některé šlechtické náhrobky byly ponechány na vnější straně kostela

Hned vedle se v presbytáři skví bohatě zdobený náhrobek Friedricha von Uechtritz. Umělecky velmi hodnotné dílo je složeno z několika motivů. V horní části dva andělé drží erb rodu Uechtritzů, jemuž dominují dva zkřížené klíče. Pan Friedrich je zobrazen, jak pokorně klečí před ukřížovaným Kristem a nápis nad ním na štítu staroněmecky sděluje:

*Hier vor diesem Epita :
Ruhet in Gott der hochwohl Edel geborne u. gestrenge H. Friedrich von Uechtritz, Erbherr auf Wiese, in die 12 Jahr gewester Hauptmann der Herrschaft Graffenstein dessen Seele Gott, die heilige Dreifaltigkeit in den gnädigen Schutz in genaden aufnehmen wolle.*

... Anno 1661 den 14. Jan. seines Alt. 63 1/2 Jahr - 22 Tage

Dieser Altar ist verfertiget worden bei seinem Leben. Anno 1650 den 22. Mai.

Zde před tímto epitafem odpočívá v Bohu velevážený a urozený pan Friedrich von Uechtritz, dědičný pán na Vsi, po 12 let hejtman na panství Grabštejn, jehož duši Bůh, Nejsvětější Trojice, nechť převezme v milostivou ochranu.

... Roku 1661, 14. ledna, jeho věk 63 1/2 roku - 22 dní.

Tento oltář byl vyhotoven za jeho života. Roku 1650, 22. května.

Náhrobek lemují tesané ornamenty a motivy, na nichž už můžeme pozorovat přechod od renesanční jednoduchosti tvorby k bohatě zdobnému baroku. Epitaf Friedricha von Uechtritz je také nejmladším dílem, které v kostele

sv. Vavřince najdeme. Kolekci doplňují ještě náhrobníky Anny von Belvitz (†1584) a Salome von Salza, které zůstaly v původní poloze ve vnější stěně kostela.

Všechny náhrobky jsou zhotoveny z pískovce a byly s velkou pravděpodobností zhotoveny v některé z lužických kamenických dílen, které získávaly svůj materiál v oblasti saských pískovcových skalních měst.

Dva císařské kameny

Otokar Simm

Během srpnové exkurze do areálu kostela sv. Vavřince ve Vsi ukázal současný majitel bývalé fary členům Spolku Patron zajímavý nález. Při úpravách pozemku fary náhodně našel zeminou zakrytý, hrubě opracovaný žulový kámen s nápisy – viz obr. v Patronu č. 2/2021, str. 29.

Po očištění se na přední straně objevil text připomínající šedesátileté panování císaře Františka Josefa I. Na zadní straně čtyřbokého hranolu je dobře čitelné číslo 1086. Nabízí se domněnka, že k výrobě císařského „pomníčku“ byl využit některý starý hraniční kámen či mezník.

1848
F. J. I.
1908

Obdobnou připomínku císařského výročí můžeme najít i v nedalekých Arnolticích. U památného Josefského dubu stojí kámen se zcela stejným nápisem, jaký je vytesán do „nalezence“ ve Vsi. Rozdíl je jen v tom, že ten arnoltický byl kameníkem pečlivě opracován.

Pokud byste hledali na toto téma další podrobnosti, pak se neřidte údaji na Wikipedii. V tomto případě přináší pod heslem *Josefský dub – poloha a historie* snůšku nesmyslů. Autor textu si zjevně popletl Josefa II. s Františkem Josefem I. A aby toho nebylo málo, pomotal i zrušení nevolnictví se zrušením roboty.



Kámen s nápisy „F.J.I.“ v Arnolticích, foto Otokar Simm

Děje se nejen v Jizerských horách

Nové nálezy u Mlynářova kříže

V okolí Mlynářova kříže v Liberci-Rudolfově bylo nalezeno několik kovových úlomků korpusu Krista, který v minulosti mohl být součástí této památky. Nález byl učiněn prostým sběrem, nikoliv průzkumem pomocí detektoru kovů. Je možné, že existuje fotografie či kresba, zachycující podobu památky i s Kristem. Případné informace je možné zaslat výboru Spolku Patron, nebo na e-mail fryygo@email.cz.



Oprava hraničnicku z Ještědských hor

Ze severozápadního úbočí Černé hory ještědské byl 7. prosince 2021 snesen hraniční kámen z roku 1730. Hraničník se nachází na zeleně značené turistické cestě z Machnína na Výpřež. Po provedení oprav bude na své místo navrácen nejpozději v průběhu léta 2022. Historické fotografie a případné informace je možné zaslat výboru Spolku Patron, nebo na e-mail srekj@centrum.cz.



A zase ten Lichteneckner...

Na počátku října 2021 Spolek Patron upevnil na Lichtenecknerův kříž tabulku, která odpadla na jaře téhož roku. Bohužel za pár dní byla památka opět bez tabulky. Objevil ji, a na vlastní náklady zpět na kříž i připevnil, přítel drobných památek Jaroslav Haufer. Patří mu za to velký dík. Doufejme, že o Lichtenecknerově kříži píšeme v této rubrice naposled.



Čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor č. 4/2021 (32. ročník)

Vydává Spolek Patron, Jiřetín pod Bukovou 104, 468 43, IČO: 64669807. Vydávání čtvrtletníku PATRON je povoleno OkÚ - Jbc - 941/34. Ev. č. MK ČR E 10470. Redakce: Bohumil Horáček, Otakar Simm. Grafická úprava: Graphis DTP studio, Moskevská 6, Liberec. Tisk: Geoprint, Krajinská 1110, Liberec. Příspěvky zasílejte na adresu: Bohumil Horáček, Na Radouči 1254, 293 01 Mladá Boleslav, nebo e-mailem: horacek21@seznam.cz. Interní tiskovina.



Pomník Hanse Kudliche v Dolní Řasnici po úpravě okolí v roce 2020, foto Otokar Simm



Renesanční náhrobky venkovské šlechty v kostele sv. Vavřince ve Vsi, foto Bohumil Horáček



Kámen Hanse Preusslera stojí na upraveném místě

Szklarska Poręba zažívá v poslední době nebývalý stavební rozvoj. Nové domy, luxusní hotely a penzióny tady rostou jako houby po dešti. Ruch se nevyhnul ani Bílé dolině, kde se nachází jeden z nejstarších jizersko-horských pomníčků – kámen Hanse Preusslera.

Uplýnulo již více než 350 let od doby, kdy se na koni blížil ke své sklárně ve Weissbachtalu huťmistr Hans Preussler. Vracel se z lomu na Bílém Flinsu, kde se těžil křemen potřebný k výrobě skla. Dvaasedmdesátiletý sklář až k hutí nedojel, neboť byl nedaleko ní stížen mrtvicí a bez známek života klesl k zemi. Stalo se v roce 1668.

Místo neštěstí bylo označeno přírodním kamenem, do kterého byl vytesán nápis H. P. + 1668. Stročnost sdělení se patrně zasloužila o to, že památka na skláře přečkala všechny převratné události uplynulých staletí. Do přelomu tisíciletí spala Růženčiným spánkem – zapomenutá a ze současných obyvatel málokdy známá.

V roce 2009 se prastarý Preusslerův balvan ocitl během výkopových prací v ohrožení. Naštěstí ale byl jen probuzen z dlouhého snění a vyzvednut ze svého hlinitého lůžka. Jenže v roce 2020 začal na přílehlém pozemku znovu stavební ruch a pomníček se ocitl za oplocením staveniště. Nelze se divit, že situace opět vzbudila u milovníků historických památek obavy. Vše se však v dobré obrátilo a Preusslerův kámen nyní má důstojné umístění.

Text a foto Otokar Simm